

**ЭЛЕКТРОЭНЕГЕТИКА НАЗОРАТИ БЎЙИЧА
ДАВЛАТ АГЕНТЛИГИ
“ЎЗДАВЭНЕРГОНАЗОРАТ”**

**ЭЛЕКТР УСКУНАЛАРИНИНГ
ТУЗИЛИШ ҚОИДАЛАРИ**

Э У Т Қ

7 Бўлим

ТОШКЕНТ – 2006

7-боб

Махсус қурилмаларни электр жиҳозлари

7.1. бўлим.

Тураржой ва жамоат биноларини электр жиҳозлари

7.1.1. Қоидаларнинг ушбу боби КМК нинг «Тураржой бинолари, лойиҳалаш меъёрлари» ва «Жамоат бинолари ва иншоатлари. Лойиҳалаш меъёрлари» да келтирилган тураржой ва жамоат бинолари, шунингдек клуб бинолари, томоша кўрсатувчи кохоналар ва томоша залидаги уринма сони 300 дан кам бўлган ёпиқ спорт бинолари ва иншоатлари, саноат корхоналарининг ёрдамчи бинолари ва иморатларининг электр жиҳозлари учун тегишли.

Профилактик даволаш муассасалари, илмий ташкилотлар ва муассасалар, маданият идоралари, диспетчерлик ва алоқа тизимлари, шунингдек саноат корхоналари турига кирувчи ташкилотларнинг (устахона, қозонхона, иссиқлик пунктлари, насосхоналар, кир ювиш фабрикалари, кимёвий тозалаш фабрикалари ва ш.ўх.) махсус электр жиҳозлари учун ушбу боб талаблари тааллуқли эмас.

Ноёб тураржой ва жамоат биноларининг электр жиҳозлари учун қўшимча талаблар кўрсатилиши мумкин.

7.1.2. Тураржой ва жамоат биноларининг электр жиҳозлари ушбу боб талабларидан ташқари ЭУҚ ўзгартирилмаган бошқа боблар талабларига ҳам жавоб бериши керак.

7.1.3. Кириш қурилмалари (КУ) деб линияни бинога ёки унинг ажралган қисмига киришидаги конструкциялар, аппаратлар ва асбоблар бирлашмасига айтилади.

Кириш тақсимлаш қурилмалари (КТҚ) деб таъминловчи линияни бинога ёки унинг ажралган қисми киришида, шунингдек КТҚ дан кетувчи линияларга ўрнатилган конструкциялар, аппаратлар ва асбоблар бирлашмасига айтилади.

7.1.4. Бош тақсимлаш шчит (БТШ) деб бинонинг барча қисмига ёки унинг ажралган қисмини электр энергияси билан таъминловчи тақсимлаш шчитига айтилади. БТШ вазифасини КТҚ ёки подстанциянинг паст кучланишли шчитлари бажарилиши мумкин.

7.1.5. Иккиламчи тақимлаш шчити (НТШ) деб РТШ ёки КТҚ дан электр энергияси олувчи ва уни бинонинг гуруҳ шчитлари ва тақсимлаш пунктларига юборувчи тақисмлаш шчитига айтилади.

7.1.6. Тақисмлаш пункти, гуруҳ шчити деб айрим электр истеъмолчилар ёки улар гуруҳларининг (электр двигателлар, ёритма қурилмалари) ҳимоя аппаратлари ва коммутация аппаратлари ўрнатилган пункт, шчитларга айтилади.

7.1.7. Квартира шчити деб зинали йўнакларда, холларда, этажлараро йўлакларда ёки тураржой квартираларида ўрнатилган ва квартираларнинг гуруҳ тармоқларини уланишига мўлжалланган гуруҳ шчитига айтилади.

7.1.8. Этаж шчити деб этажларга ўрнатилган ва квартира шчитларини таъминлаш учун мўлжалланган гуруҳ шчитига айтилади.

Этаж шчити Зина хоналарига, холларга ёки этаждаги йўлакларга ўрнатилади.

7.1.9. Шчит хонаси деб КҚ, КТҚ, БТШ, ИТШ ва ш.ўх жойлашган, фақат хизмат қилувчи ходимлар Кириши мумкин бўлган кулфланувчи хонага айтилади.

7.1.10. Таъминловчи тармоқ деб подстанциянинг таъминловчи қурилмасидан ёки узатиш линиясидан КТҚ гача, шунингдек КТҚ дан БТШ ва ИТШ гача ва тақсимлаш пунктлари ёки гурух шчитларигача бўлган тармоқга айтилади.

7.1.11. Гурух тармоғи деб разеткалар ва чирокларгача бўлган тармоқни айтилади.

7.1.12. Тақсимлаш тармоғи деб катта қувватли электр истеъмолчиларни таъминловчи тармоққа айтилади.

Умумий талаблар

7.1.13. Электр истеъмолчиларни таъминлаш 380/220 В кучланишли нейтрал тўғридан-тўғри заминланган тармоқлар орқали бўлиши керак. 380/220 В дан юқори кучланишли нейтрал тўғридан-тўғри заминланган тармоқга улаш асосланган холларда рухсат берилади.

7.1.14. Биноларни электр тармоқлари зарурият бўлганида реклама, витриналар, фасадлар ташқи, ёнғинга қарши, диспетчерлик тизимлари, ёритилувчи кўрсаткичлар, товушли ва бошқа сигнализациялар, чирокларини, шунингдек чирокли тўсиқларни таъминлашлари подстанциялари.

7.1.15. Тураржой биноларида (кфартирали биноларда ва ётоқхоналарда) даволаш муассасаларининг махсус корпусларда, санатория ва курорт муассасаларида, дам олиш уйларида, социал-таъминот ташкилотларида шунингдек оналар ва болалар муассасаларида, умумтаълим манбалари ва болаларни тарбиялаш муассасаларида, ишчилар ва бошқа ходимларни тайёрлаш ва малакасини ошириш ташкилотларида, ўрта махсус ўқув юртларида ва ш.ўх бино ичига ёки унга тақаб подстанциялар куриш рухсат этилмайди. Жамоат биноларининг бошқа хоналари ичида ва биноларга тақаб подстанциялар 4.2 боб талабларини бажариб курилишига рухсат этилади. Бундай хоналарда трансформаторлар амортизаторларга ўрнатилиши керак.

7.1.16. 1000 В гача ва ундан юқори бўлган тақсимлаш қурилмаларини, одатда, бошқа-бошқа хоналарда ўрнатиш керак. бунда 1000 В гача ва ундан юқори кучланишли ТК хоналари айрим-айрим кулфланадиган киришлари бўлиши керак. агар ТК битта ташкилот томонидан эксплуатация қилинса 1000 В гача ва юқори кучланишли ТК битта хонага жойлаштиришга рухсат берилади.

1000 В гача ва юқори кучланишли ТК битта хонага жойлаштиришга тегишли талаблар КПП тегишли эмас. КТП юқори кучланишли тасарруфида бўлган ташкилот томонидан зарурият бўлганида пломбалаб қўйилади.

Кириш қурилмалари, тақсимловчи шчитлар, тақсимлаш пунктлари ва гуруҳ шчитлари

7.1.17. Биноларга киришлар КУ ёки КТҚ билан жиҳозланишлари керак. Бинонинг киришига ташқи таъминловчи тармоқлар билан бинонинг ички тармоқлари орасига хизмат кўрсатиш доирасини чегаралаш учун қўшимча кабел яшинларини ўрнатишга рухсат берилмайди. Бундай бўлиниши КТҚ ёки ГТШ ларда амалга ошириш керак.

7.1.18. КУ ёки КТҚ да химоя аппаратлари ва бошқариш аппаратлари ўрнатилиши керак. КУ ва КТҚ ларда токи 25 А данг катта бўлмаган аппаратларни ўрнатилмасликга рухсат этилади. Хл дан шикастланишларда бинонинг киришларидаги КУ ёки КТҚ ларда токи 25 А гача бўлган химоя аппаратларини ўрнатиш талаб этилмайди.

Агар шаҳобланишнинг бошида химоя мавжуд бўлса ёки КУ ёки КТҚ алоҳида линия билан таъминланса бино киришига келувчи таъминлаш линиясига химоя аппаратини ўрнатилмасликга рухсат этилади. Тақсимлаш шчит, пункт ёки шчитидан кетувчи харбир линияга химоя аппаратлари ўрнатилиши керак.

Бошқариш аппарати бирнеча линия учун умумий бўлиши мумкин. Бунда КУ тақсимлаш шчит билан бирлаштирилган бўлса ва киришда узилган ҳолатини финсациялайдиган бошқариш аппарати мавжудлигида умумий бошқариш аппаратини ўрнатиш зарур эмас.

7.1.19. Савдо бинолари, коминал корхоналар, административ бинолар ва ш.ўх., шунингдек административ-хўжалик муносабати бўйича алоҳида бўлган истеъмолчиларнинг биноларида таъминловчи линияларнинг киришига бошқариш аппаратлари, таъминловчи линиянинг бошида ёки унинг шаҳобланишларида бундай аппаратларини бўлишида қатъий назар, ўрнатиш керак.

7.1.20. Ташқи таъминловчи тармоқлар (подстанциядан КУ, КТҚ гача) фақат КТ дан химояланган бўлишлари керак.

7.1.21. Химоя аппаратларини ўрнатишда 3.1 бобнинг талабларига қўшимча қуйидаги талабларга риоя қилиш керак:

1. Тураржой ва жамоат биноларида ва хоналардаги тақсимлаш пунктлари ва гуруҳ шчитларидаги автоматик ўчиргичлар ва сақлагичларни фақат фаза симлари занжирларида ўрнатиш керак.

2. Зина хоналарида унинг устунларидан 3 м дан катта бўлмаган масофада жойлашган квартира ва этаж шчитлари вазифасини бажарувчи шчитлар бўлганида этаж учун махсус шчит ўрнатилиши талаб этилмайди.

7.1.22. Одатда, КУ, КТҚ, ГТШ ларни фақат хизмат кўрсатувчи ходимлар кираоладиган хоналарга ёки қулфланадиган шкафларга ёки тахмонларга ўрнатилиши керак. сув босадиган худудларда уларни сув босилиш сатҳидан юқорида ўрнатилиш лозим. Умумий Зина хоналари бўлмаган бир ва икки қаватли биноларда КУ ва КТҚ ташқи томонда бино деворига ўрнатиш мумкин. Бундай холларда улар керакли даражада химояланишлари керак.

КУ, КТҚ ва ГТШ подваллар ёки техник ертулаларнинг қуруқ хоналарига жойлаштириш мумкин, агар бу хоналарга кириш хизмат кўрсатувчи ходимлар учун осон ва улар бошқа хоналардан ёнмайдиган (ўтга чидамлилиги 0,75 с дан кам бўлмаган) тўсиқлар билан ажратилган бўлса.

КУ, КТҚ, ГТШ, КТШ, тақсимлаш пунктлари ва гуруҳ шчитлари шчит хоналаридан ташқарида жойлаштирилганда қуйидаги талабларга риоя қилиш керак:

1. Қурилмалар хизмат кўрсатиш учун қулай ва кириш осон бўладиган жойларга ўрнатилиши керак.

2. Пунктлар ва шчитлар, одатда, тахмонларда, яшиқларда ўрнатилиш ёким қопламалар билан беркитилган бўлиши керак. пунктлар ва шчитлар очик изоляцияланмаган ток ўтказувчи қисмларга эга бўлмасликлари зарур.

3. Қурилмалар қувурйўллардан (водопровод), канализация, ички сувтарнов, иситиш системаси, газ қувурйўллардан ва газ хисоблагичлардан 0,5 м дан кам бўлмаган масофада ўрнатилиши керак.

7.1.23. Ёнмайдиган конструкцияларда бажарилган махсус шчит хоналарида ёки бекилувчи тахмонларда ўрнатилган кириш-тақсимлаш қурилмалари, шчитлар, пунктлар орқа ва ён деворларга ва эшиқларга эга бўлмасликлари мумкин.

7.1.24. Шчит хоналари, шунингдек КУ ва КТҚ ни сонузеллар, ванна хоналари, душхоналар, ошхоналар (квартираларнинг ошхоналаридан ташқари), ювишхоналари, хоммомларнинг ювиш ва пархонани, кимёвий ва Кир ювиш хоналари ва ш.ўх. тағларига жойланишига рухсат этилмайди.

Шчит хоналаридан ўтувчи трубопроводлар (водопровод, иситиш трубалари, канализация, ички сувновлари), вентиляция ва бошқа қутилар (шчит хонасини иситувчи ускуналарга тегишли трубалардан ташқари) хона ичкарасида тармоқланишлар, шунингдек туйнуклар (люк) сурилма қопқоқлар (задвижка), вентиляр, фланецлар ва ш.ўх. бўлиши мумкин эмас. Бу хоналардан газопроводлар ва ёнувчи суюқли трубопроводлар ўтишига рухсат этилмайди.

Электр шчитларининг эшиқлари ташқарисига ёпилиши керак.

7.1.25. КУ, КТҚ, ГТШ, КТШ жойлашган хоналарда тақсимлаш пунктлари, шчитлар табиий шамоллатишга ва электр ёритилишга, шунингдек хонанинг $+5^{\circ}\text{C}$ кам бўлмаган хароратини таъминловчи иситишга эга бўлиши керак.

7.1.26. КУ, КТҚ, ГТШ, КТШ, тақсимлаш пунктлари, гуруҳ шчитларининг электр занжирларини алюмин ёки алюминли таъмирли ўтказгичларда бажаришга рухсат этилади.

Электр симлари ва кабел линиялари

7.1.27. Ички электр симлари ва кабел линияларини ўтказилаётганда қуйидагиларга риоя қилиниши керак:

1. Бир бинода жойлашган административ-хўжалик бўйича алоҳида бўлган хархил ташкилотларнинг электр қурилмалари умумий линиянинг

шахобланишларига ёки КТҚ, ГТШ ёки КТШ ларнинг айрим линияларига уланиши мумкин.

Агар шахобланиш жойларида алоҳида бошқариш аппаратлари ўрнатилса квартиралар ва тураржой бўлмаган секторлардаги истеъмолчиларнинг электр қурилмаларини умумий таъминлаш линиясига улашга рухсат этилади. Иккала ҳолат учун кучланишнинг сифати таъминланиши зарур (1.2 бобга қаралсин).

2. Бир линияга бирнеча тиргаклар улаш мумкин. Беш қаватдан юқори эаажли бўлган тураржой биноларининг квартираларини таъминловчи тиргакга келувчи шахобланишга бошқариш аппарати ўрнатилиши керак.

3. Тураржой бинолари Зина хоналари, воситалари, холлар, йўлаклар ва бино ичкарасидаги квартиралардан бошқа хоналарнинг ёритгичлари КТҚ дан алоҳида линия орқали ёки КТҚ дан таъминланувчи гуруҳ шчитларидан таъминланиши керак. уларни квартираларнинг шчитларига улашга рухсат этилмайди.

4. Тураржой ва жамоат биноларининг Зина хоналари, эаажларо йўлаклар холлар, витюбиллар, подваллар техник жадваллар, чердакларнинг ёритишнинг гуруҳ линияларининг фазаларига 60 гача чўғланувчи ёки ҳар бирининг қуввати 65 ВТ гача бўлган люменесцент лампаларини улаш мумкин.

5. Табиий ёрилувчи Зина хоналарда ва коридорларда электр ёритишни табиий ёруғлик ёритишига қараб бошқарувчи автоматикани қўллаш тавсия этилади.

7.1.28. Тураржой биноларида квартиралар тармоқларини таъминловчи таянчлар (стояклар) зина хоналарига ўрнатилиши керак. Тармоқни таъминловчи таянчларни квартира ичкарига ўрнатишга рухсат берилмайди. Квартираларни таъминловчи линияларни зина хоналари, йўлаклар ва бошқа хоналарнинг ишчи ёритиш симлари билан бирга ёнмайдиган материаллардан тайёрланган умумий трубаларда, умумий қутиларда ёки хоналарда ўтказиш мумкин.

Квартиранинг гуруҳ тармоқларини ўрнатиш эааж шчитдан квартиранинг киришигача мустақил хоналарда, трубаларида, қутиларда ва ш.ўх., яъни бошқа квартиранинг гуруҳ линияларидан ажратган ҳолда, бажарилиши керак. 2.1.15 талабларидан чекиниб тураржой биноларини гуруҳ тармоқларини бир каналда 12 гача симини бирга жойлаштиришга рухсат этилади. Квартираларни таъминловчи линияларини, нул симини ва зина хоналари, йўлакларнинг ишчи ёритиш линиясини бирлаштиришга рухсат берилади.

7.1.29. Одатда хоналардаги линияларни ёпиқ қилиб ўтказилади. Эаажлардаги, подваллардаги техник хоналарда, иситилмайдиган подвалларда иситиш пунктларида шамоллари камераларида, насос хоналарда, нам ва ўта нам хоналарда тармоқларни очик ўтказиш тавсия этилади.

Электр тармоқлари линияларини вертикал қисмлари қуйидагича бажарилиши керак: химояланмаган линиялар-трубаларда қутиларда, қурилиш конструкцияларини хоналарида; кабеллар шинали ўтказгичлар-шахталарда ва қурилиш конструкцияларнинг каналларида линияларнинг эаажлараро ўтиш жойидаги ёнмайдиган материаллар билан маҳкамлаш керак.

Тураржой ва жамоат бинолари, шунингдек тураржой биноларининг санузелларида симларни ёпиқ равишда, турбаларсиз махсус ўтказгичлар (масалан, АППВ) билан деворларнинг ариқчаларидан, сувоқнинг ва ш.ўх тегидан ўтказиш керак.

Ёнмайдиган конструкцияларида бажарилган биноларда гуруҳ тармоқларини қурилиш индустрияси заводларида тайёрланган девор панеллари, тўсиқлар ва бостирмалар ичларига алмаштирилмайдиган қилиб ўтказишга рухсат этилади.

7.1.30. Квартиралардан бошқа овқат тайёрланувчи ва овқатланиш хоналарида симларни очик ўтказиш тақиқланади.

Квартираларнинг ошхоналарида яшаш хоналари ва йўлакларда ишлатиладиган берк электр ўтказгичларни қўллаш мумкин. Ваннахоналарида, санузеллар ва душхоналарида одатда ёпиқ электр ўтказгич ишлатилиши керак; химояланган симлар ва кабеллар билан очик электр ўтказгичга рухсат берилади.

Кабеллар ва симлар ўтказилганда, ўрнатиладиган симларни танлаш ва ишлатиш инструкциялари талаблари шулар қатори ёнмайдиган материаллардан бажарилган хоналар ва биноларга тегишли шунингдек «Электр кабелларни танлаш ва ишлатиш бўйича умумий техник кўрсатмалар» ҳисобга олиниши керак.

7.1.31. Чердакларда электр ўтказишлар бажарилганда 2.1 боб талаблари бажарилиши керак. Бу талаблар чердаклардаги ёнмайдиган конструкциялардан бажарилган техник этажларга тегишли эмас.

7.1.32. Электр тармоқлари ўтиб бўлмайдиган ошма шип орқали ўтказилганда уларни ёпиқ электр ўтказгичлар деб қараш ва қўйидагича бажариш лозим: ёнувчи материалли шиплар орқасидан ўтказилганда- металл трубаларда, қутиларда, металл новларда; ёнмайдиган ёки қийин ёнадиган материалли шиплар орқасидан ўтказилганда-винипаст ёки ш.ўх. трубаларда қутиларда металл қўлларда, шунингдек кабеллар ва химояланган қийин ёнадиган қобиқли симларда кабелларва симларни алмаштириш имконияти бўлиши керак.

7.1.33. Бинолар электр тармоқлари кабеллар ва симларнинг кесимлари *7.1.1 жадвал*-да келтирилганларидан кам бўлмаслиги керак.

Тураржой биноларида уч фазали линияларнинг фаза симларининг кесими 25 мм^2 (алюмин учун) дан кам бўлганида нул симларининг кесими фаза симларига тенг, катта кесимларда эса-фаза симларнинг кесимидан 50% дан кам бўлмаслиги керак. ишчи ва химоя нул симларининг кесимлари 1.7 боб талабларига мос келиши лозим.

Ички электр жиҳозлари

7.1.34. Барча хоналарда чироклар ва бошқа ёритиш қурилмалари шундай ўрнатилиши ва жойлашиши керакки, уларга оддий техник воситалар (тираб қўйиладиган нарвонлар, қўш оёқли нарвонлар ва ш.ўх.) ёрдамида хавфсиз хизмат қилиш имконияти бўлсин. Бундай имконият бўлмаганида махсус

қурилмалар (сурилувчи мезаналар, ҳаракатланадиган кўприклар ва шунга ўхшаш) бўлиши лозим. 5 м-дан кам бўлган баландликдаги ёритгичларга тираб қўйиладиган ёки қўш оёқли нарвонлар билан хизмат қилишга рухсат этилади.

7.1.35. Овқат тайёрланадиган ва овқатланадиган хоналарда (квартираларнинг ошхоналаридан ташқари) иш жойлари (плиталар, столлар ва шунга ўхшаш) тепасига ўрнатиладиган чўғланувчи лампали ёритгичларни таг томонида химоя ойналари бўлиши керак. Люминестент лампали ёритгичлар учун сетка ёки панжара ёки лампани тушиб кетишидан сақловчи лампани ушлаб турувчи конструкцияси бўлиши керак.

7.1.36. Мехмонхона ва ётоқхоналарнинг ванна ва душ хоналарда санузелларда чўғланувчи лампали ёритгичда ва патронларнинг корпуслари изоляцияланган материаллардан бажарилиши керак.

7.1.37. Ванна, душ, душ олди ечиниш хоналарига ва хоммомларнинг совунли хоналарига, пархоналарига, кирхоналарнинг Кир ювиш хоналарига разредкаларнинг ўрнатишга рухсат этилмайди.

Квартиралар ва мехмонхоналар, ётоқхоналарнинг ваннахоналарига разредкаларни ажратувчи трансформатор орқали тармоқга улашга рухсат этилади (1.1 қаранг).

Умумтаълим мактаблари ва биноларни тарбиялаш муассасаларидаги болалар бўладиган хоналарда разеткаларни полдан 1,8 м баландликда ўрнатилиши керак. Бошқа жамоат биноларида ва тураржойларда разеткаларни ўрнатиш баландлиги хонанинг вазифаси ва интерверни безатилишига қараб электр приборларини улаш қулай бўлган жойларга ўрнатилади.

Резетка ва ўчиргичларни қурилиш индустрияси заводларида тайёрланган махсус девор панелларга жойлаштириш қутилари сиз ўрнатишга рухсат этилади.

Разеткалар имконият борича заминланувчи қишлардан (трубопроводлар, рековиналар) узоқда ва улардан 0,5 м дан кам бўлмаган масофада бўлишлари керак. Яшаш квартиралар ва жамоат биноларининг ошхоналари учун бу масофа меъёрланмайди.

Жамоатчилик овқатланиш ва савдо корхоналаридаги тақсимлаш тармоқларининг резеткалари техник топшириқлар бўйича ўрнатилади ва уларни ўрнатиш баландлиги 1,3 м дан ошмаслиги керак.

7.1.38. Кўплаб кишилар бўлишига мўлжалланган магазинларни савдо хоналари, ошхоналар ва бошқалардаги ишчи, авария ва эвакуация ёритгичларининг ўтказгичлари хизмат кўрсатувчилар учун қулай бўлиши лозим.

7.1.39. Ванна хоналарда, санузелларда, хоммомларнинг совунли хоналарида, пархоналарда, кирхоналарнинг кир ювиш хоналарида ва ш.ўх. ўчиргичлар ўрнатилмаслиги керак.

7.1.40. ўчиргичларни эшик ёнига эшикнинг дастаги томонидаги деворга ўрнатиш тавсия этилади; уларни шип тагига шнур билан бошқариладиган қилиб ўрнатишга рухсат этилади. Девордаги ўчиргичларни ўрнатиш баландлигини 1,5 м қилиб олиш керак, умумтаълим мактаблари ва мактабгача

бўлган болалар муассасалари бундан истисно, болалар бўладиган хоналарда ўчиргичларни нолдан 1,8 м баландликда ўрнатиш керак.

7.1.41. Бинонинг ҳар бир асосий Кириши тепасига ёритгич ўрнатилиши шарт.

7.1.42. Уй белгилари ва ёнган гидрантларининг кўрсаткичлари ёритилиши керак.

Катта қувватли электр жиҳозлари

7.1.43. Умумбино қурилмаларидаги (насослар, вентиляторлар, лифтлар ва ш.ўх.) электр юритгичларга, шунингдек уларнинг ҳимоя ва ишга тушуриш аппаратларига хизмат қилувчи ходимларнинг яқинлашиши қулай бўлиши керак. Бундан лифтларнинг ёнғинга қарши қурилмаларнинг ва вентиляциянинг бошқариш кнопоклари истисно. Булардан ташқари электр юритгичларнинг ишга туг\шириш аппаратларини жойланиш 5 боб талабларига мос келиши зарур.

7.1.44. Бир-бирига боғлиқ бўлмаган шина хоналари ва холлардаги тўрттадан ортиқ бўлмаган лифтларни битта линия орқали таъминланади. Зина хонасида ёки лифт холида битта вазифани бажарувчи икки ёки ундан кўп лифтлар КТҚ ёки ГТШ га бевосита уланган икки линиядан таъминланиши керак; бир линияга уланган лифтлар сони чекланмайди.

7.1.45. Ёнғинга қарши тизимларнинг электр истеъмолчиларини таъминлашда уларни электр таъминоти бўйи ишончлилик тоифалари ҳисобга олинади. ўт ўчирувчи насоснинг электр юритгичи технологик резерв бўлмаганда икки линия орқали таъминланиши керак, улардан биттаси подстанциясини шчитига, КТҚ ёки ГТШ га бевосита уланиши керак. Бир линиядан иккинчисига ўтказиш қўлда ёки автоматик равишда бажариш мумкин.

7.1.46. Меъёрий шовқин поғанасини таъминловчи товуш изоляцияси бажарилганида электр юритгичларни чердакларга ўрнатишга рухсат берилади.

Электр юритгичлар, тақсимлаш ва гуруҳ шчитлари, алоҳида ўрнатилган коммутация аппаратлари ва ҳимоя аппаратлари IP44 ҳимояланиш даражасига эга бўлишлари керак. Ҳимояланиш даражаси кичик бўлганида уларни ҳимояланиш даражаси IP44 бўлган шкафларга ёки қийин ёнувчан материалли тўсиқлар билан чегараланган алоҳида хоналарга ўрнатиш зарур.

Электр энергиясини ўлчаш

7.1.47. Квартира туридаги тураржой биноларида ҳарбир квартирага бир фазали ҳисоблагич ўрнатилиши керак. Зарурият бўлганда битта уч фазали ҳисоблагич ўрнатилишига рухсат берилади.

7.1.48. Жамоат биноларидаги админитров-хўжалиги бўйича алоҳида бўлган (ателье, магазинлар, складлар, устахоналар ва ш.ўх.) бирнечта электр энергия истеъмолчилари учун алоҳида-алоҳида ҳисоблагичлар ўрнатилиш керак.

7.1.49. Жамоат биноларида ҳисоблагичлар электр таъминловчи ташкилот билан баланс чегарасидаги КТҚ га ўрнатилиш керак. Агар бинонинг ичида ёки бинога тақалган подстанция мавжуд бўлиб, унинг барча қувватга бино истеъмолчиларига сарф бўлса, ҳисоблагичлар куч трансформаторларнинг киришларидаги, бир вақтнинг ўзида бинонинг КТҚ бўлган, кичик кучланишли шчитига ўрнатилиши керак.

Бир бинода жойлашган хархил абонентларни КТҚ ва ҳисоблаш асбобларини бир умумий хонада жойланишига рухсат берилади. Электр таъминловчи ташкилот билан келишга холда ҳисоблагичларни бир истеъмолчига ўрнатилиши мумкин, бу холда ушбу истеъмолга КТҚ дан бинонинг бошқа истеъмолчиларга таъминланади. Бунда бошқа истеъмолчиларнинг таъминловчи линияларнинг киришларига асосий электр энергияси истеъмолчиси билан ҳисоб-китоб қилиш учун ҳисоблагичлар ўрнатилиши лозим.

7.1.50. Тураржой плиталарининг умумбино юкламалари (зина хоналарини ёритиш, уй бошқаруви идоралари, юкламалари, ховлиларни ёритиш ва ш.ўх.) ҳисоблагичларни КТҚ шкафларига ёки ГТШ панелларига ўрнатиш тавсия этилади.

7.1.51. Квартираларнинг ҳисоблагичларини ҳимоя аппаратлари (сақлагичлар, автоматик ўчиргичлар) ва ўчиргичлар (ҳисоблагичлар учун) билан биргаликда квартираларнинг умумий шчитларига ўрнатиш керак.

Квартираларнинг шчитларини зина хонасига, хонага ёки умумий этаж йўлагига жойлаштириши зурур; уларни квартиранинг олд томонига ҳам ўрнатиш мумкин. Бинонинг қурилиш конструкциясига мослаб, одатда, квартиралар шчитларини токчаларга (тахмонларга) ўрнатиш лозим. Квартира шчитларини зина хоналарига ўрнатилганда уларни, ҳисоблагичларни кўрсаткичларини олиш мумкин бўлган туйнукли, ёпиладиган шкафларга жойлаштириш керак.

7.1.52. Таъминловчи линияга бевосита уланган ҳисоблагичдан кейин ҳимоя аппарати ўрнатилиши зарур. У имконият борича ҳисоблагичга яқин электр ўтказувчи бўйича 10 м дан узоқ бўлмаган масофада, жойлаштирилиши керак. Агар ҳисоблагичдан кейин ҳимоя аппаратлари билан таъминланган бирнеча линиялар кетган тақдирда, ҳисоблагичдан сўнг умумий ҳимоя аппаратини ўрнатиш талаб этилади.

7.1.53. Квартира олд томонидаги токчага жойлаштирилган квартира шчитисидаги ҳисоблагичдан олдин ҳисоблагични хавфсиз алмаштириш учун рубильник ёки икки полюсли ўчиргич ўрнатилиши зарур.

Заминлаш

7.1.54. Электр ускуналарини заминлаш 1.7 боб талаблари бўйича бажарилиши лозим.

7.1.55. Тураржой, жамоат биноларнинг ванна хоналари ва хаммомлардаги ванналарини металл корпуслари, душ хоналардаги металл тагликлар металл симлар орқали водопроводнинг металл трубаларига уланиши керак.

7.1.56. Илгакларга ўрнатилган, металл конструкцияли ва элементли шиплари бўлган хоналарнинг шиплари ичига ёки тагига ўрнатилган ёритгичларнинг металл корпуслари нул симга уланиши зарур.

7.1.57. Ёритгичлар корпусларини заминлаш талаб қилинмайдиган хоналарда ёритгичларнинг илишга мўлжалланган металл илгак изоляцияланиши лозим.

7.1.58. Жамоат биноларининг ишчи уйлари ва бошқа хизмат кўрсатиш хоналарида, мехмонхоналар, ётоқхоналар ва тураржой биноларнинг яшаш хоналарида.

Турар-жой бинолари ва ётоқхоналарнинг ошхоналарида очиқ металл трубопроводлар, иситиш тизимининг радиаторлари ва бошқаларнинг металл конструкциялар мавжуд бўлганида кўчма электр истеъмолчиларнинг (дазмолар, чойнақлар, плиткалар, уй совутгичлари, чангтутқичлар, кир ювиш ва тикиш машиналари, орг техниканинг стол усти жиҳозлари) корпусларини таъминлаш мўлжалланиши керак.

Юқоридаги хоналарнинг ноллари ток ўтказмайдиган бўлса ва трубопроводлар, иситиш тизимининг радиаторлари ва бошқа металл конструкцияларнинг йўқлигида, шунингдек улар изоляция материаллари билан қопланганда кўчма электр истеъмолчиларнинг металл корпуслари заминланиши талаб этилмайди.

Истеъмолчиларни металл корпуслари уч симли шунурлар ва тегишли электр қурилмалар ёрдамида заминланувчи кўчма электр истеъмолчилар корхоналар томонидан кўплаб ишлаб чиқарилгунгача поли ток ўтказмайдиган ва очиқ металл трубопроводлар ва иситиш тизимларининг радиаторларини мавжуд бўлган кўрсатилган хоналарда электр истеъмолчилар корпусларини заминламасликга рухсат этилади.

7.1.59. Тураржой ва жамоат биноларида кўчмас электр плиталарнинг қайнатгичларнинг ва ш.ўх., шунингдек кўчма рўзғор электр асбоблари ва 1,3 кВт дан юқори қувватли машиналар металл корпуслари ва электр ўтказувчиларнинг трубалари PEN симига уланиши керак.

Кўчмас бир фазали электр плиталар, рўзғор ҳаво конденционерлари, электрочиклар, ва ш.ўх.

Кўчма рўзғор асбоблари ва 1.3 бобдан катта қувватли машина корпусларини PEN тизимига уловчи симнинг кесими фаза симининг кесимига тенг бўлиши ва этаж ёки квартира шчитидан алоҳида тортилиши лозим.

Ушбу сим ҳисоблагич олдидан то узувчи аппаратгача (агар у мавжуд бўлса) бўлган ораликда таъминловчи тармоқнинг ҳимояловчи нул симига уланиши керак.

7.1.60. Уч фазали электр плиткаларни PEN тизимига улаш гуруҳ шчитидан (тақсимлаш пунктдан) қилувчи алоҳида сим билан бажарилиши керак. Нул ишчи симини уч фазали электр плиткани заминлаш учун ишлатиш тақиқланади.

7.2. боб

Томоша корхоналари, спорт саройларининг электр жиҳозлари ишлатилиш соҳаси, таърифлар

7.2.1. Қоидаларнинг ушбу бобби куйидаги бинолар ва томоша залларининг ўриндиқлари 300 ва ундан ортиқ бўган ёпиқ саройларга жорий этилади: томоша корхоналарига (театрларга, циркларга, кинотеатрларга, концерт залларига, филогримонияларга), телевидения студияси ва радио уйларига, клуб ташкилотларига (клубларга, саройлар, ва маданият уйларига, ўқитувчи, врач, агроном, олим, турист, халқ ижодиёти планетария уйларига), ўқувчилар уйларига ва спорт саройларига.

7.2.2. Юқорида кўрсатилган (7.21 да) объектларни электр жиҳозлашда ушбу бобнинг талаблари билан бирга Қоидаларнинг бошқа бўлим ва бобларнинг ушбу бобда ўзгартирилмаган талаблари ҳам қаноатлантириши керак.

7.2.3. Оммавий сиёсат, оммавий маданий, спорт, томоша ва бошқа жамоа тадбирлари ўтказишга мўлжалланган бино ва саройларнинг электр қурилмалари, шунингдек технологик лойиҳалаш нормалари «Радиотелевизион узатиш станциялари, телевизион марказлар, радиоустлар» талабларига ҳам жавоб беришлари керак.

7.2.4. Сахна деб хархил жанрлар спектакларини кўрсатишга мўлжалланган, махсус жиҳозланган бинонинг қисмига айтилади.

Сахна таркибига томоша залига боғланган асосий ўйин кўрсатув қисм (сахна планшати) сахна орқа қисми ва асосий ўйин кўрсатув қисм билан боғланган ён ҳамгаклар, шунингдек сахна ости хоналар ва сахна тепасидаги бўшлиқлар киради.

7.2.5. Эстрада деб эстрада ва нонусний чиқишларига мўлжалланган томоша залининг қисмига айтилади. Эстрада томоша зали билан туйнукли тўсиқ орқали ажралган ёки томоша зали билан бирга умумий ҳажмда бўлиши мумкин.

7.2.6. Манеж деб цирк кўрсатувчиларига мўлжалланган цирк томоша залининг қисмига айтилади.

7.2.7. Сахна кўтармалари деб декорациялар, сценарийлар, пардалар ва бошқа махсус жиҳозларни кўтарувчи ва тушурувчи механизмаларга айтилади.

7.2.8. Сахнабоп ёритиш деб театр томошаларига, концертларни, эстрада ва цирк кўрсатувларига мўлжалланган ёритишга айтилади.

7.2.9. Техника аппаратлари хоналари деб ёритиш ва проекциялаш аппаратларининг сахнабоп ёритишлар, алоқа электр акутина ва Киме технология аппаратларини, шунингдек таъминлаш электр қурилмалари ва сахнанинг (эстраданниг, манежнинг) электр юритма механизмаларининг бошқариш қурилмалари ўрнатилган жойларга айтилади.

Умумий талаблар

7.2.10. Электр истеъмолчиларни таъминлаш мустаҳкам заминланган 380/220 В тармоқда амалга оширилиши керак.

7.2.11. Алоҳида трансформаторлардан, тўғирлагичлардан ёки ўзгартиргичлардан таъминланадиган сахнабоп ёритишлар ва сахна механизмлари электр қурилмаларининг постандарт кучланишини танлаши лойиҳалашда амалга оширилиши керак.

7.2.12. Сахна (эстрада) таркибига кирувчи барча хоналарни, шунингдек қўшимча хоналар (кино проекциялаш, рирпроекциялаш, қайта ўраш, декарациялар цирк хоналари), складлар (декарациялар, костюмлар, реквизитлар, бутафорлар, либеллар ва материаллар), устахоналар (рассомлик, пастижер, бутафория, мебел, макет, трафирет, ҳатми декорациялар, тики шва пояфзал хоналари) омборхоналар (краскалар, хўжалик, сахна магнити ва электрининг кийимлар хоналари), голдероб ва костюм хоналарини ёнғин хавфсизлиги зонасининг П-11а синфига тегишли деб қаралади.

Электр таъминоти

7.2.13. Электр таъминотининг ишончлилиги бўйича электр истеъмолчиларнинг тоифалари 7.2.1 жадвалда келтирилган. Бу тоифалар нодир биноларга тегишли эмас.

7.2.14. Бинолар ва иншоатлари ТП хусусий электр таъминоти симдаги ТП дан икки ўзаро захираланадиган 6-10 кВ линиялар билан ёки шахар тарқатиш тармоғининг тарқатиш пунктидан 6-10 кВ ли хархил линиялар орқали бажарилиши керак.

Томоша залининг ўриндиқлари 800 ва ундан ортиқ бўлган бинолар ва саройларнинг электр таъминотининг схемаси I тоифали электр истеъмолчиларни икки мустақил манбалардан таъминланиши керак.

7.2.15. Томоша залининг ўриндиқлари 800 ва ундан ортиқ бўлган бино ва саройларнинг электр истеъмолчилари бнно ичкарасидаги икки трансформаторли хусусий ТП дан, одатда, шиналарида РАУ қурилмаси бўлган, икки мустақил 380/220 В секцияли ГТШ ёки КТК шиналаридан таъминланади (7.1 боб қаранг). Айрим ҳолларда алоҳида ТП қурилишига рухсат этилади. Бундай ТП ни қуриш лойиҳалашда ҳисобга олинади.

Икки трансформаторли комплект трансформатор подстанциялари ишлатилганда РАУ қурилмаси КТП нинг йиғма шиналарига ўрнатилиши керак.

7.2.16. Томоша залининг ўриндиқлари 800 дан кам бўлган бино ва саройларнинг электр истеъмолчилари одатда, хама фойдаланадиган ТП нинг икки трансформаторидан ёки хусусий ТП дан таъминланади. Бунда ГТШ харбир секциясини таъминлаш учун ТП дан алоҳида линиялар кўзда тутилиши керак. ГТШ ёки КТҚ секцияларини ўзгартириш, одатда, қўлда бажарилади.

7.2.17. Томоша залининг ўриндиқлари 800 дан кам бўлган бино ва саройларнинг ГТШ ва КТҚ ларини бир трансформатордан таъминлашга рухсатэтилади, лекин бу ҳолда ўзаро захираланувчи 380/220 В ли икки линияларни ўтказиш тавсия этилади.

7.2.18. Ичкарига ўрнатилган ва тўлдирилган трансформаторли ТП 4.2 боб талабларини, шунингдек қуйидаги талабларни кондиритиши керак:

1. Харбир трансформатор фақат ташқарига чиқиш қисми бўлган алоҳида камерага ўрнатилиши керак КТП ишлатилганда бир хонада фақат икки трансформаторли ТП ўрнатишга рухсатэтилади.

2. Трансформатор камералкарининг ёки КТП эшиклари бимнонинг, томошабинларнинг ўтиш эшиклари ёки эвакуация чиқиш йўлаклари бўлмаган, ташқи деворига ўрнатилиши лозим. Ушбу талабни планировкадан келиб чиқиб бажариш мумкин бўлмаган тақдирда трансформатор камерасининг ва КТП эшик ўрнидан горизонтал бўйича томошабинларнинг ўтиш эшигигача ёки эвакуация чиқиш йўлагигача бўлган масофа 5 м дан кам бўлмаслиги керак.

7.2.1. Жадвал.

**Электр истеъмолчиларни электр таъминоти
бўйича тоифалари**

Электр истеъмолчиларнинг номланиши	Томоша залининг сиғдирувчанлигига қараб электр истеъмолчиларнинг тоифалари, одам		илова
	800 дан кам	800 ва ундан кўп	
Авария ва эвакуация ётишларнинг лампалари	II	I	7.2.23, 7.2.24 қаранг
Ўшанинг ўзи болалар театрлари, саройлар ва болалар уйлари учун	I	I	
Ўт ўчириш насослари, автоматик ёнғин сигнализацияси ва тугаб келтирмайдиган тизимнинг электр моторлари	II	I	7.2.41 қаранг
Ўшанинг ўзи саройлар ва болалар уйлари учун	I	I	Сиғувчанлиги 500 гача бўлган қишлоқ маданият уйлари III тоифага киради
Телевидения, радио ва алоқа қурилмалари	II	I	
Коммерция мақсадидаги кинопроекторлар	II	II	
Сахнабоп ёритиш электр истеъмолчилари электр юритмалар сони 10 дан ортиқ бўлган сахна механизмларининг электр истеъмолчилари	III	II	
Телевизион марказлар ва радио уйлариининг мактабдан ташқари қурилмалари	I	I	
Бошқа электр истеъмолчилар	III	III	

7.2.19. Куруқ трансформаторли ёки ёнмайдиган суюқлик билан тўлдирилган трансформаторли кимплект трансформатор подстанцияларини бино ичига жойлаштириш мумкин. Бунда КТП жихозларини алмаштириш ёки таъмирлаш учун трансформаторни қилиш имконияти таъминланиши керак.

7.2.20. Агар КТП бино ходими томонидан хизмат кўрсатилса КТП хонасига ТҚ ва сахна механизми электр юритмаларини таъминлайдиган 1000 В гача бўлган айланувчи ўзгартгичларни аккумулятор батареяли шкафларни ва сахна ёритиш тизимининг тиристорли ростлагичларини жойлаштириш мумкин.

7.2.21. ТП нинг 1000 В юқори тақсимлаш қурилмаси, одатда тўрли тўсик орқасига ёки район электр тармоқлари ходими томонидан хизмат кўрсатишга мўлжалланган қулфланадиган кириш қисми бўган алоҳида хонага жойлаштирилиши керак.

1000 В гача ва ундан юқори ТҚ бир хонага жойлаштиришга рухсат берилади агар улар битта ташкилот томонидан эксплуатация қилинса (район электр тармоқлари ёки объект томонидан).

7.2.22. Электр акустина ва кинотехнология қурилмаларини таъминлайдиган линияларга бошқа электр истеъмолчиларини улашга рухсат берилмайди.

7.2.23. Томоша залининг ўриндиқлар сони 800 ва ундан кўп бўлган бинолар ва саройлар, шунингдек ҳарқандай сиғдирувчанлик дағи болалар, театрларида ва ўқувчилар саройларида авария (эвакуация) ва ёнғин сигнализациясини таъминлаш ёки ташқи электр таъминоти узилганда улаш учун аккумулятор қурилмалари бўлиши керак. Икки мустақил манбалари мавжуд бўлган кинотеатрларда, залининг сиғдирувчанлигидан қатъий назар, аккумулятор қурилмасини ўрнатиш мўлжалланмайди. Бундай ҳолатларда ишчи ёритишни бир манбадан, авария (эвакуация) ёритишини эса бошқа манбадан бажарилиши лозим.

7.2.24. Томоша залининг ўриндиқлар сони 800 дан кам бўган бинолар ва саройларда ишчи ва авария (эвакуация) ёритишларини ва ёнғин сигнализациясини икки мустақил манбалардан таъминланганда аккумулятор қурилмасини ўрнатиш мўлжалланмайди. Бунда ишчи ва авария (эвакуация) ёритишларини ва ёнғин сигнализациясини таъминоти алоҳида линиялар орқали ГТШ ёки КТҚ нинг хархил секцияларидан бажарилиши керак. Бинолар ва саройлар учун (кинотеатрлардан ташқари) авария (эвакуация) ёритиши ва ёнғин сигнализациясига иккинчи мустақил манба мавжуд бўлмаганида аккумулятор қурилмаси ишлатишни мўлжаллаш керак.

7.2.25. Аккумулятор қурилмаларини 44 боб талабларига мувофиқ алоҳида ханаларга жойлаштириш лозим. Аккумулятор батареясининг сиғими 1 соат узлуксиз ишлашга ҳисобланган бўлиши керак. Кўчма аккумулятор батареялани жойлаштирилган шкафларини томошабинлар ва артистлар хоналаридан бошқа ҳарқандай хона ичига жойлаштиришга рухсат этилади.

Электр ёритишлар

7.2.26. Ишчи ва авария (эвакуация) ёритиш манбаларида кучланишнинг оғиши меъёридагидан ортиқ бўлмаслиги лозим. Энг узоқда жойлашган

сахнабоп ёритгичлардаги (эстрадаги, манеждаги) кучланишнинг пасайиши лампаларнинг номинал кучланишининг 5% дан ошмаслиги керак.

7.2.27. Сахнани ёритувчи асбоблар ёритиш филтрлари, линзалар, лампалар ва ёритиш асбобларининг ички қисмларини тушиб кетишидан сақловчи муҳофаза турларига эга бўлишлари зарур.

7.2.28. Сахна ёритишларида ва оркестр ертўласининг ёритишларида ёруғликни текис бошқариш имконияти бўлиши лозим. Томоша залининг сиғувчанлиги 400 дан кам бўлган клуб муассасаларнинг сахналарида, эстрадаларида, шунингдек оркестр ертўлаларида бошқарилмайдиган сахна ёритишларни ишлатишга рухсат этилади.

7.2.29. Сахна ёритишларида ва театрлардаги оркестр хоналарида, концерт залларида, филармогияларда ва ҳарқандай сиғдирувчанликдаги циркларда, шунингдек томошабинлар сони 800 ва ундан кўп бўлган клуб муассасаларида ва спорт залларида ёруғлик манбасининг ёруғлигини текис бошқариш учун тиристорли ростлагичларни ишлатиш тавсия этилади. Залларнинг сиғдирувчанлиги кам бўлган клуб муассасаларида ва бошқа биноларда ёруғликни электрмеханик ростлагичларини (махсус автотрансформаторли) ишлатиш рухсат этилади.

7.2.30. Театрлар, концерт заллари, филармациялар, циркларнинг томоша залларидаги ўриндиклар сони 400 ва ундан кўп бўлган кинотеатрларда ёруғлик манбаси ёруғлигини текис бошқариш мўлжалланиши керак.

7.2.31. Сахнанинг ўйин кўрсатиш қисмида вертикал ёритилиш плантетдан 1,75 м баландликда, тепадан ва ташқаридан биргаликда оқ рангли ёритишда (номинал кучланишда) томошабинлар тепасида 300 м дан кам бўлмаслиги керак. Кўрсатилган ёритилишни ҳисоблашда захира коэффицентини 1,5 деб қабул қилиниши лозим.

7.2.32. Томошабинлар хоналарида меъёрий ёритишнинг 15-20% ташкил этадиган навбатчи ёритишлар мўлжалланган бўлиши керак.

7.2.33. Кўчмас кино қурилмани томоша залларида кинопроекциянинг аварияли тўхташида хона меъёрий ёритишнинг 15-20% таъминлайдиган ёритгичларни автоматик улаш мўлжалланиши лозим.

7.2.34. Ишчи ва дежурний ёритишларни бошқарув қуйидаги жойлардан мўлжалланиши керак:

- томоша зали учун – сахна ёритишини бошқарувчи аппарат хонадан кинопроекциялаш хонасидан, бош билстер, постидан ёки томоша залига киришидан;

- сахна, эстрада учун – сахна ёритилишини бошқарувчи аппарат хонадан, сахна пўлатидан (эстрадада);

- вестибюллар, фойе, кулуарлар, гардероблар, буфетлар, санузеллар, чекиш ва томошабинларнинг бошқа хоналари учун

- бош билстернинг пастадаги ишчи ёритишнинг марказий бошқарувидан ёки томоша залига киришдан, дежурний ёритиш учун эса, бундан ташқари, ўт ўчириш пости хонасида (агар у бўлса).

7.2.35. Авария ёритишлари касса, администрестор, гардиروب, муҳофаза постлари, ўт ўчириш пости, сахна ёритилишини бошқарувчи аппарат, товуш

аппарат, кинопроекциялаш, ТП ёки ГТЩ, телефон станцияси хоналарида ва циркларда хайвонлар хоналарида бажарилиши керак.

50 дан кам бўлмаган одамлар йиғиладиган барча хоналарда, шунингдек барча зина хоналарида, йўлакларда ва бошқа эвакуация йўлларида эвакуацион ёритилиш мўлжалланиши керак.

7.2.36. Ёритилувчи кўрсаткичлар томоша залидан эвакуация йўлларидаги эшикларини тепасига, сахнага (эстрадага, манежга) ва бошқа хоналардан бинодан чиқиш йўналишга ўрнатилиши ва ойналарининг бўёғи хоналардаги ёриткичлар ойналарининг бўёғидан фарқланиши керак.

Ёритилувчи кўрсаткичлар эвакуацион ёритишнинг таъминлаш манбасига уланиши ёки унга асосий таъминлаш манбалардаги кучланиш йўқолганда автоматик равишда ўтказиш лозим. Ёритилувчи кўрсаткичлар томошабинларнинг бинода бўладиган тўла вақти давомида улоқ бўлиши керак.

7.2.37. Авария ва эвакуация ёритилишини марказлаштирилган бошқариш зарядлаш хонасидан, агар бундай хона бўлмаганда – ГТЩ ёки КТҚ хонасида мўлжалланган бўлиши зарур. Авария ва эвакуация ёритилишини кинопроекциялаш хонасидан ёки ўт ўчириш пости хонасидан бошқаришга рухсат этилади.

7.2.38. Аккумулятор батареясига уланадиган ёки унга ўтказиладиган авария ва эвакуация ёритилишда чўғланишни лампаларни ишлатиш лозим.

7.2.39. Оркестр хонасидаги оркестрантларнинг пюпитрларини ёритиш разеткаларга уланадиган ёриткичлар орқали бажарилиши керак.

7.2.40. Томоша корхоналарида иллюминацион ва реклама қурилмаларини улаш учун имконият мўлжалланиши лозим.

Катта қувватли электр жиҳозлар

7.2.41. ўт ўчириш насослари, тутаб кетмасликни таъминлайдиган тизимлар ва автоматик ўт ўчириш сигнализацияларининг электр моторларини таъминлаш ТП, ГТШ ёки КТҚ шиналаридан алоҳида линиялар билан бажарилишини мўлжаллаш зарур.

Икки мустақил манбалар бўлмаганда кўрсатилган насослари ва 1-тоифани тутаб кетмасликни таъминлайдиган тизимларни ЗАУ қурилмали бўлган хархил трансформаторларга улаш керак.

7.2.42. ўт ўчириш насослари ва тутаб кетмасликни таъминлайдиган тизимларнинг электр моторларини улаш вентиляция ва хавони кондукцияловчи электр истеъмолчиларни ўчириш билан бирга бажарилиши лозим.

Ёнғинга қарши пардалар, циркуляция насослиги ва лифтлардан бошқа катта қувватли электр жиҳозларни ҳам зарур бўлганда ўчиришга рухсат этилади.

7.2.43. ўт ўчириш насосларининг меъёрларини автоматик равишда ва қўлда ишга тушириш кўзда тутилади.

Масофадан ишга тушириш ўт ўчириш пости хонасидан, автоматик ўт ўчириш бўлмаган тақдирда – ўт ўчириш кранлари олдида жойлашган кнопкадан бажарилади.

ўт ўчириш насослари ва тутаб кетмасликни таъминлайдиган тизимнинг электр моторларнинг узиш ўт ўчириш постидан ва насос хонасидан, агар ўт

ўчириш пости бўлмаганда насос хонасидан мўлжалланиши керак. ўт ўчириш электр моторларини ишга тушурилишига ўт ўчириш пости хонасидаги ёруғлик ва товуш сигналлари орқали назорат қилинади.

7.2.44. Сахна механизмларининг электр юритмалари механизмларнинг энг чека ҳолатларида автоматик равишда узилади.

Кўтарувчи – туширувчи майдончалардаги ва юк кўтарувчилардаги (тельфорладан бошқа) сахнанинг кўтариш механизмларнинг ва ёнғинга қарши пардаларнинг электр юритмалари тез тушиш ва тез кўтаришларда катта тоқли занжирда авария узилишга эга бўлиши керак, у ишга тушгандан сўнг электр юритмаларнинг КТҚ ёки автоматик бошқарув аппаратлари орқали ишга тушишларига йўл қўйилмаслиги керак.

7.2.45. Сахна механизмларининг пультада, у бўлмаган тақдирда режиссер ўнтадан ошганда бир вақтни ўзида барча сахна кўтарилишларни узилиши таъминланиши керак.

7.2.46. Сахнадаги (эстрададаги), кўтарувчи – туширувчи ва оркестр майдончаларидаги айланувчи қисмлар механизмларини хавфсиз ишлашлари учун уларни ишлари яхши кузатиладиган жойга барча механизмларни узувчи битта аппарат ўрнатилиши тавсия этилади.

7.2.47. Сахнадаги, кўтарувчи – туширувчи ва оркестр майдончаларидаги, технологик кўтарилишнинг сафтларидаги айланувчи қисмлар тўсиқлардаги эшиклар очилганда моторларни узувчи блокировка қурилмалари бўлиши ва эшиклар ёпилганда қўшимча таъсирсиз (калитни бузиб, кнопкани босиб ва шунга ўхшаш) механизмларни ишга тушираолмаслик таъминланиши керак.

7.2.48. Электр юритма ва қўл юритмаларга эга бўлган механизмларда қўл юритмага ўтганда электр юритмани узувчи блокировка билан таъминланиши зарур.

7.2.49. Хавфсизликни таъминлаш мақсадида асбоб ва аппаратларнинг контактлари ушбу асбоб ёки аппарат чўлғамининг таъминот манбаси ўчганда тегишли занжирнинг узилишига ишлаши лозим.

7.2.50. Ёнғинга қарши парда тортиб турувчи трослар бўшашганда ва пардани гравитацион тушувида электр моторни автоматик узувчи блокировка билан таъминланиши керак. Сахна планшатида ва ўт ўчириш постида ёнғинга қарши парданинг ҳаракати ёруғлик ва товуш сигнализациялари билан бирга содир бўлиши керак.

7.2.51. Тутун: туйнукларини бошқаришда барча туйнукларни баробар очиш, шунингдек ҳарбир туйнукни алоҳида очиш ёки ёпиш мўлжалланиши лозим. Тутун туйнукларини қўл билан ёпишга мўлжалланишига рухсат этилади.

Электр симлари ва кабел линиялари

7.2.52. Ёритиш тармоқлари ўта юкланишда ҳимояланиши керак. 3.1 боб талабларига қўшимча сахна (эстрада, манеж) чегарасида катта қувватли тармоқлар ўта юкланишдан ҳимояланиши зарур.

7.2.53. Сахнада (эстрадада, манежда), телевизион марказ ва радиоустларнинг студияларида ўринлар сони 800 ва ундан кўп бўлган томоша залларида техник аппарат ва аккумулятор хоналарида, чердак хоналарида,

томоша залининг шиплари ва осма шипларининг устки фазосида электр симлар ва кабел линиялари шунингдек ўт ўчириш ва қўриқлаш сигнализацияларининг бошқарув занжирлари мисс томирли симлар ва кабеллар билан бажарилиши керак.

Бошқа хоналарнинг электр симлари алюмин томирли симлар ва кабеллар билан бажарилиши лозим. Томоша залларида, фойе, буфетларда ва томошабинлар бўладиган бошқа хоналарида электр симлар ёпик алмашлантирилувчи қилиб бажарилиши керак.

7.2.54. Сахна (эстрада, манеж) чегаралари, кинопроекция хоналари қайта уриш хоналари, томоша залларининг, ўринлар сони 800 ва ундан кўп бўлган театрлар, киноконцерт заллари, цирклар, клуб муассасалари, болалар саройлари, спорт саройларининг электр симлари темир трубалар ичида бажарилиши лозим.

7.2.55. Сахна ёритиш линияларини бажаришда 2.1 боб талабларини чеклаб битта пўлат трубадан 24 гача симни ўтказиш мумкин.

7.2.56. Кўчма конструкцияларга ўрнатилган сахна ёритиш асбоблари таъминлайдиган линиялар эгилувчи мисли кабеллар ёки шлангали эгилувчан изоляцияланган мисли симлар билан бажарилиши керак.

Брезентдан бажарилган шлангаларни симнинг кесими 25 мм^2 дан ошмаганида ишлатишга рухсат этилади.

7.2.57. Кўчма ва харакатланувчи электр истеъмолчилар ва виброизоляцияловчи асослардаги электр истеъмолчиларни таъминловчи тармоқга мисс томирли эгилувчан симлар ёки кабеллар воситасида улаш керак.

7.2.58. Кўзгалмас электр симдан кўзгалувчисига ўрказиш хизмат кўрсатиш қулай жойдаги электр улагичлар (ёки зажимлар коробкеси) орқали бажарилиши керак.

Заминлаш

7.2.59. Электр қурилмаларини заминлаш 1.7 боб талабларига мослаб бажарилиши зарур.

7.2.60. Ёритиш электр қурилмалари ва катта қувватли электр истеъмолчилар ўрнатиладиган сахнанинг кўчма металл конструкциялари (сьерит фермалари, пештоқ ён тўсиқлари ва ш.ўх.) алоҳида эгилувчан мисли сим ёки кабел воситасида заминланиши лозим, бу заминлагич бир вақтда ишчи токининг ўтказгичи бўлиб ишлатилмаслиги керак.

Сахнанинг айланувчи қисми ва улардаги аппаратлар халқали контакт орқали заминланишига рухсат этилади.

Харакатланувчи металл конструкцияларни заминлашда ишлатиладиган мисли сим ва кабеллар томирларнинг кесими 15 мм^2 дан кам бўлмаслиги лозим.

7.2.61. Электрапустика ва кинотехнологик қурилмаларнинг, алоқа ва сигнализация тизимларининг металл корпуслари ва конструкциялари бинонинг умумий химоявий заминлаш контурига уланиши керак.

7.2.62. Кўчма ёритиш асбобларининг заминловчи химоя симлари электр улагичлари 1.7 боб талабларига жавоб беришига лозим.